

بررسی مزیت نسبی تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی در استان‌های منتخب

حسین فرقانی*

مهدی کیانی ابری**

چکیده:

در این تحقیق مزیت نسبی تولید گل و گیاه (گل رز، مریم و گلایل) در استان‌های اصفهان، تهران و مرکزی مورد بررسی قرار گرفته است. پس از جمع‌آوری اطلاعات از شاخص‌های مزیت آشکار شده^۱ (RCA)، هزینه‌ی منابع داخلی^۲ (DRC) و هزینه‌ی تمام شده استفاده شد. نتایج این تحقیق نشان داد مزیت نسبی گل رز در استان اصفهان بر اساس RCA در سال‌های مورد بررسی حفظ و حتی افزایش یافته است. در این استان گل گلایل در سال ۷۸ با شاخص ۴۹۵/۳ دارای مزیت نسبی تولید بوده، ولی در سال ۸۲ با شاخص ۰/۶۵ مزیت خود را از دست داده است. استان تهران در سال‌های ۷۸ در گل رز و استان مرکزی در سال‌های ۷۸، ۸۰ و ۸۱ در گل مریم دارای مزیت نسبی هستند. بر اساس شاخص DRC محاسبه شده، گل‌های رز، مریم و گلایل در هر سه استان دارای مزیت نسبی هستند. هم‌چنین گل رز در اصفهان و گل‌های گلایل و مریم در مرکزی، پایین‌ترین هزینه‌ی تمام شده را در یک هکتار دارا می‌باشند.

واژه‌های کلیدی:

شاخص RCA، شاخص DRC، هزینه‌ی تمام شده تولید، تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

* عضو هیأت علمی دانشگاه ایلام

** مدرس دانشگاه آزاد واحد اردستان

1- Reveald Comparative Advantage

2- Domestic Resource Cost

مقدمه

ایجاد اشتغال و رشد صادرات غیر نفتی دو موضوع اساسی در اقتصاد ایران است که با برنامه ریزی جامع برای بهره برداری بهینه از استعدادها و توانمندی‌های بالقوه‌ی اقتصاد کشور در بخش‌های مختلف قابل حصول می باشد. ایران کشوری وسیع با تنوع آب و هوایی است. از چهارده گونه اقلیم آب و هوایی شناخته شده در جهان، ایران دوازده نوع آن را در نقاط مختلف کشور داراست؛ از این رواز استعداد طبیعی برای رویش انواع گیاهان چون گل ها و گیاهان زینتی برخوردار است. (امید بیگی، ۱۳۷۴)

در بازارهای جهانی گل و گیاهان زینتی سالانه حدود بیست میلیارد دلار از این کالا مبادله می شود که سهم ایران در این بازار حدود دویست میلیون دلار است (معماران کاشانی و نادری، ۱۳۷۵) که قابل صرف نظر کردن نمی باشد. از طرفی تعداد تولید کنندگان گل و گیاهان در سال ۵۷ حدود ۱۳۰ تا ۱۴۰ واحد بوده و امروز به پنج تا هفت هزار واحد در سراسر کشور رسیده است. این تکامل وسیع با همان فرهنگ و سیستم قدیمی تولید صورت گرفته و در نتیجه‌ی جهش که باید به دست آید، هنوز حاصل نشده است. (تقسیمی، ۱۳۷۸) اما با این وجود استان‌های تهران، اصفهان و مرکزی تقریباً نود درصد گل ها و گیاهان زینتی ایران را تولید می کنند (عجایی، ۱۳۷۹) در نمایشگاه اوزاکای ژاپن در بین ۸۵ کشور تولید کننده و صادر کننده ی گل و گیاه حلال طلایی گل‌های گلابیل و نقره گل مریم به ایران تعلق گرفت و هم‌چنین بر اساس اطلاعات جمع آوری شده مشخص شد، که عمده شاخه بریده‌ی صادرات ایران رز، گلابیل و مریم است (همان).

بررسی های انجام شده در منابع داخلی نشان داد، که مطالعاتی در زمینه‌ی مزیت نسبی گل‌ها و گیاهان زینتی صورت نگرفته است؛ اما به تعدادی از تحقیقات انجام شده در زمینه‌ی گل و گیاهان زینتی و ضریب نسبی اشاره می شود.

تقسیمی (۱۳۷۹) نشان داد که جایگاه پرورش و تجارت گل و گیاهان زینتی و صنعتی در دومین برنامه پنج ساله توسعه‌ی اقتصادی کشور مشخص نیست. کیانی (۱۳۸۲) با استفاده از اطلاعات جمع آوری شده در زمینه‌ی گل بریده رز پیشنهادهای زیر را برای افزایش تولید و صادرات ارائه کرده است. ۱- اصلاح الگوی

کاشت و کاهش تراکم بوته در هکتار ۲- ترویج و تکثیر بوته به روش پیوند به جای استفاده از قلمه ۳- استفاده از سیستم‌های آبیاری تحت فشار به جای آبیاری سطحی ۴- برداشت ، دسته بندی و ارسال گل در شرایط مناسب به بازارهای مصرف. فاتح (۱۳۷۹) ، نتیجه گرفت که خوزستان بر اساس شاخص RDC دارای مزیت نسبی می باشد. هم چنین شاخص DRC با افزایش قیمت جهانی و افزایش قیمت جهانی خرما و افزایش نرخ ارز کاهش می یابد . یعنی ضریب مزیت نسبی صادرات خرما بیشتر می شود و شاخص RCA نیز مبین وجود مزیت نسبی خرما کشور می باشد. موسی نژاد (۱۳۷۵) در سال زراعی ۱۳۷۳ با استفاده از روش هزینه های منابع داخلی (DRC) به تعیین مزیت نسبی محصولات زراعی (سیب زمینی ، جو ، زعفران ، برنج ، گندم ، چغندر قند ، پنبه) و محصولات باغی (پسته ، سیب درختی ، پرتقال ، نارنگی ، لیمو شیرین و خرما) اقدام کرده است . نتایج این تحقیق نشان داد که ایران در تولید محصولات گندم، چغندر قند ، پنبه ، پسته ، سیب و خرما دارای مزیت نسبی و در تولید محصولات برنج ، لیموشیرین ، نارنگی ، و پرتقال مزیت نسبی ندارد.

با توجه به اهمیت موضوع ، سؤالات این تحقیق این است که آیا استان های مورد بررسی (تهران ، مرکزی ، اصفهان) در تولید گل و گیاه (گلایل ، مریم ، رز) دارای مزیت نسبی هستند؟ عوامل توجیه کننده‌ی این مزیت کدامند؟ برای جواب گویی به این سؤالات از شاخص های RCA , DRC و هزینه‌ی تمام شده استفاده شده است.

مواد و روش‌ها

جامعه‌ی آماری : جامعه‌ی آماری در این تحقیق شامل استان‌های تهران ، اصفهان و مرکزی هستند که نود درصد از گل و گیاهان زینتی ایران را تولید می کنند.
روش گرد آوری اطلاعات : روش گرد آوری اطلاعات در این مطالعه کتابخانه ای اسنادی ، شبکه‌ی اینترنت ، مصاحبه و مشاهده است . با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و منابع علمی ، اطلاعات در مورد تولید ، میزان تولید در واحد سطح ، میزان واردات و صادرات گیاهان جمع آوری گردید و در مورد اطلاعات مربوط به هزینه های تولید از روش پرسشنامه ای و مصاحبه و مشاهده استفاده شده است؛ به این صورت که با

استفاده از پرسشنامه های تهیه شده به استان های منتخب مراجعه و اطلاعات مربوط به هزینه های تولید (گل های مریم ، گلایل و رز) جمع آوری شد.

روش شناسی تحقیق: با توجه به هدف این تحقیق ، شاخص هزینه‌ی منابع داخلی و شاخص مزیت نسبی آشکار شده و هزینه‌ی تمام شده مورد بحث قرار می گیرد.

هزینه‌ی منابع داخلی ، به اندازه گیری هزینه‌ی عوامل تولید و نهاده های داخلی و خارجی به کار گرفته شده برای تولید یک کالای خاص ، بر حسب قیمت های بین المللی اطلاق می گردد . به عبارت دیگر هزینه‌ی منابع داخلی یک معیار مربوط به بخش هزینه‌ی فرصت منابع داخلی بکار رفته در تحصیل یا پس انداز از یک واحد ارز خارجی به واسطه تولید یک واحد کالا بر حسب پول داخلی است. (vofir ath 91991)

در این تحقیق برای محاسبه DRC از فرمول زیر استفاده می شود.

$$DRC_j = \frac{G_j}{epw_j - C_j - eHI_j}$$

که در آن G_j (عوامل غیر قابل تجارت در کالای j) ، epw_j (ارزش بین المللی تولید در هکتار کالای j) ، C_j (هزینه ی عوامل قابل تجارت و کالای j) و eHI_j (هزینه‌ی حمل و نقل و بیمه در هر هکتار کالای j) می باشد. قیمت میانگین دلار (۸۵۰۰ ریال) در محاسبات این پژوهش در نظر گرفته شده است.

اگر $DRC < 1$ باشد ، در این صورت برای به دست آوردن یک واحد ارز خارجی به کمتر از یک واحد منابع داخلی مورد نیاز است . در این حالت کشور مزیت نسبی در تولید کالاهای مورد نظر داشته و واردات این کالا به ضرر کشور می باشد.

الگوی پیشنهادی برای بررسی عملکرد صادرات باروش RCA استفاده از شاخص تکامل یافته‌ی بالا و شاخص مزیت نسبی صادراتی است که هر دو معیار بر پایه‌ی بررسی ساختاری صادراتی یک کشور یا استان در قیاس با صادرات سایر کشورها یا استان ها است.

در این تحقیق ، برای محاسبه RCA ، از فرمول زیر استفاده شده است:

$$RCA = (x_i / y_i)(x_w / y_w)$$

که در آن به ترتیب RCA (شاخص مزیت نسبی آشکار شده) X_i (ارزش صادرات گل و گیاه زینتی در استان در سال معین) Y_i (ارزش صادرات گل و گیاه زینتی در استان‌های تولید کننده‌ی گل و گیاه مزبور در سال معین) X_w (کل ارزش صادرات گل‌ها و گیاهان زینتی تولیدی در استان در سال معین) Y_w (کل ارزش صادرات گل‌ها و گیاهان زینتی تولیدی در استان‌های تولید کننده) .

اگر RCA کمتر از یک باشد ، یعنی سهم این گیاه در استان مورد نظر کمتر از سهم آن در صادرات استان‌های مورد نظر است ، که نشانه‌ی عدم مزیت نسبی در صادرات گیاه است. در غیر این صورت مبین وجود مزیت نسبی است.

برای به دست آوردن هزینه‌ی تمام شده یک شاخه گل در استان‌های اصفهان، مرکزی، تهران ، هزینه‌ی عوامل تولید (کود ، سم ، نشا ، نیروی کار ، اجاره زمین ، هزینه آب ، برق سالیانه ، سوخت ، بسته بندی و ...) را می‌شود با یکدیگر جمع و سپس بر کل تعداد تولید آن گل تقسیم کرد که قیمت تمام شده یک شاخه گل در فضای باز برای یک هکتار گل مریم و گلایل و فضای بسته برای رز محاسبه گردید.

نتایج و بحث

بررسی آمار تولید گل و گیاه زینتی در کشور: بر اساس بررسی آمار اطلاعات جمع آوری شده از مرکز آمار ایران در سال‌های ۷۶ و ۸۰ نتایج زیر حاصل شد:

جدول شماره‌ی (۱) مقایسه‌ی کاربردی اراضی در سال‌های ۷۶ و ۸۰ (بر اساس هکتار)

سال	مساحت کل	اراضی بدون پوشش	پوشش موقت	گلخانه و شاسی	سایر اراضی (ساختمان اداری ، استخر ، انبار)
۷۶	۲۶۸۰	۱۶۵۸	۴۱۷	۳۵۶	۲۴۷
۸۰	۲۶۰۰	۱۵۰۷	۵۷	۷۶۶	۲۷۰

مأخذ: نتایج آماری از تولید کنندگان گل و گیاه در سال‌های ۷۶ و ۸۰ مرکز آمار ایران

بررسی مزیت نسبی تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی ۱۰۴

همان‌طور که از جدول شماره‌ی (۱) مشاهده می‌گردد؛ از لحاظ مساحت، کل اراضی به میزان هشتاد هکتار سال هشتاد نسبت به سال ۷۶ کاهش یافته است؛ ولی از گلخانه و شاسی از ۳۵۶ به ۷۶۶ هکتار افزایش یافته است و به بیشترین کاهش در اراضی پوشش موقت رسیده به طوری که ۴۷۱ هکتار به ۵۷ هکتار کاهش یافته است. از لحاظ استان‌های کشور، استان‌های تهران، مرکزی و مازندران به ترتیب با ۸۸۹، ۴۱۴ و ۲۷۸ هکتار زمین تولیدی با ۱۳۹۳، ۱۶۵۶ و ۱۹۳۲ بهره‌بردار مقام اول تا سوم را در سال ۷۶ به خود اختصاص داده‌اند و در سال ۸۰ استانهای تهران، مرکزی، مازندران و خوزستان به ترتیب با ۸۵۷، ۴۷۴، ۲۹۱، ۲۳۹ هکتار بیشترین مساحت را در زمینه‌ی تولید به خود اختصاص داده‌اند. از لحاظ تعداد تولیدات گل شاخه بریده و گیاه گلدانی در طی سال ۱۳۷۶، ۵۲۰ میلیون شاخه گل بریده (شامل ضایعات قبل و بعد از برداشت در بهره‌برداری‌ها) حاصل فعالیت ۲۶۱۵ بهره‌بردار از بهره‌برداری‌ها بوده که به تولید یک یا چند نوع گل شاخه‌ای مانند گلایل، رز، میخک، داوودی و غیره اشتغال داشته‌اند.

در زمینه‌ی تولید گل بریده در سال ۷۶، استان‌های تهران، مرکزی و خوزستان به ترتیب با ۸۹۶، ۴۹۸ و ۱۰۴ بهره‌برداری و با ارزش تولید ۳۸۴۷۶، ۱۱۸۵۷ و ۸۴۳۲ میلیون ریال مقام اول تا سوم را در سطح کشور دارا بوده‌اند. از دیگر تولیدات مهم این فعالیت، تولید گیاه در انواع ظروف مانند گلدان است. طی سال ۱۳۷۶ جمعاً ۵۵ میلیون گیاه داخل ظروف در قالب فعالیت ۲۸۰۲ بهره‌بردار تولید شده است. در این زمینه استان‌های مازندران، تهران و گیلان به ترتیب با ۱۳۵۳، ۴۸۳ و ۱۷۳ بهره‌بردار و با ارزش تولید ۳۵۸۶، ۱۹۸۳۴ و ۵۲۵۴/۵ میلیون ریال در رتبه بندی استان‌ها، از نظر ارزش تولید مقام اول تا سوم را دارند.

از دیدگاه ارزش تولیدات در سال ۷۶، گل بریده با ارزش تولید ۸۰۲۹۸، گیاه گلدانی با ۸۰۲۴۸، پیاز یزدم و عده با ۲۹۶۹۲ نشا، نهال و قلمه با ۲۸۹۱۴، برگ با ۳۶۶۰ و بذر با ۱۸۴۱ میلیون ریال مقام اول تا ششم، در گروه بندی محصولات پرورش گل و گیاه زینتی به خود اختصاص داده‌اند.

در سال ۷۶ استان‌های تهران، مازندران و مرکزی، خوزستان به ترتیب با ۷۸۸۵۸، ۴۰۵۸۲، ۳۲۶۱۶، ۱۲۷۲۳ میلیون ریال ارزش تولید، مقام اول تا چهارم را در کشور

دارا بوده و در مجموع ۷۳ درصد از کل ارزش تولیدات گل و گیاه زینتی در کشور را به خود اختصاص داده اند . تولید کنندگان گل و گیاه زینتی در سال ۱۳۸۰، ۳۸۳ میلیون گل شاخه بریده و ۵۵ میلیون گیاه گلدانی تولید داشته اند . استان‌های تهران ، مرکزی ، خوزستان ، هرمزگان و مازندران به ترتیب با ۲۲۹ ، ۲۵۸ ، ۵۴ ، ۱۴ و ۱۳ میلیون گل شاخه بریده بیشترین سهم در تولید این محصول را به خود اختصاص داده اند. استانهای تهران ، گیلان و مازندران ، اصفهان و مرکزی به ترتیب با ۱۹ ، ۱۱ ، ۴۱۸ و ۲ میلیون گل گلدانی (داخل ظرف) بیشترین سهم در تولید این محصول را به خود اختصاص داده اند . جدول زیر مقایسه ای بین ارزش تولیدات در سال‌های ۷۶ و ۸۰ ارائه می دهد.

جدول شماره‌ی (۲) ارزش تولیدات در سال ۷۶ و ۸۰ (میلیون ریال)

سال	ارزش تولید گل شاخه بریده	گیاه گلدانی	سایر تولیدات
۷۶	۸۰۲۹۸	۸۰۲۴۸	۶۴۱۰۷
۸۰	۱۴۹۳۴۶	۱۰۸۳۸۷	۶۶۹۳۱

مأخذ : یافته های تحقیق

همان‌طور که در جدول شماره‌ی (۲) مشاهده می شود ارزش تولید محصولات در سال هشتاد افزایش یافته است . اما افزایش حاصله ناشی از افزایش قیمت های سال هشتاد می باشد، زیرا با بررسی میزان تولیدات محصولات مورد نظر مشخص می گردد تغییرات چندانی در تولید طی سالهای مورد نظر صورت نگرفته است . هم چنین بررسی ارزش تولیدات در سال هشتاد نشان می دهد که از کل ارزش تولیدات مورد بررسی ارزش تولیدات گل و گیاه زینتی ۴۶ درصد مربوط به گل شاخه بریده ۳۳ درصد گیاه گلدانی و ۲۱ درصد مربوط به سایر تولیدات (پیاز ، نشاؤ ...) می باشند.

بررسی مزیت نسبی تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی ... ۱۰۶

نتایج و تحلیل آن: نتایج حاصله هر یک از گل‌های مریم، رز، گلایل در استان‌های تهران، مرکزی و اصفهان در جداول شماره‌ی (۳) تا (۵) ارائه شده است.

جدول شماره‌ی (۳). شاخص RCA گل مریم در استان‌های منتخب

نام استان	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲
تهران	۰/۷۰۵	۰/۴۱۲	----	۰/۶۳۷	۰/۸۳
مرکزی	۲/۲	۰/۵۲	۲/۵	۱/۷	۰/۷۸
اصفهان	۲/۰۸	---	---	---	----

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول شماره‌ی (۴). شاخص RCA گل رز در استان‌های منتخب

نام استان	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲
تهران	۱/۵۶	۰/۸۶۹	---	۰/۶۷	۰/۵
مرکزی	۳/۲۵	۲	۰/۴۶	۱/۵	۳/۸۹
اصفهان	----	---	----	۶/۵	۱۸/۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول شماره‌ی (۵). شاخص RCA گل گلایل در استان‌های منتخب

نام استان	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲
تهران	۱/۶۸	۰/۶۶۸	----	۰/۹۹۸	۱/۱۰۰۵
مرکزی	۳	۲/۸	۱/۵	۱/۴۹	۰/۷
اصفهان	۳/۴۹۵	---	---	۱/۲	۰/۶۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که جداول شماره‌ی (۳)، (۴) و (۵) نشان می‌دهد استان اصفهان از لحاظ گل رز تقریباً روند رو به رشد داشته به گونه‌ای که در سال ۸۱ (۶/۵) و در سال ۸۲ (۱۸/۶) مزیت نسبی داشت، ولی گل گلایل روند رو به کاهشی داشته است به طوری که در سال ۷۸ مزیت نسبی ۱/۲ بوده است؛ در صورتی که در سال ۸۲ به ۰/۶۵ رسیده که نشانه‌ی عدم مزیت نسبی می‌باشد. همچنین در استان تهران شاخص RCA در سال‌های مختلف دارای نوسان بوده به طوری که فقط گل گلایل در سال‌های ۷۸ و

۸۲ دارای مزیت نسبی است. در استان مرکزی گل مریم در سال‌های ۷۸، ۸۰، ۸۱، گل رز در سال‌های ۷۸، ۷۹، ۸۲، گل گلایل در تمام سال‌های مورد بررسی به‌جز سال ۸۲ دارای مزیت نسبی بوده‌اند. بطوری که می‌توان نتیجه گرفت که برنامه ریزی خاصی برای تولید این سه گل وجود نداشته و گرنه دارای نوسانات شدید نمی‌شد. نتایج حاصله برای DRC در سال‌های مختلف برای استان‌های مرکزی، تهران و اصفهان در جدول شماره‌ی (۶) آورده شده است.

جدول شماره‌ی (۶) شاخص RCA گل مریم، رز گلایل در استان‌های منتخب

نام استان	گل رز	گل گلایل	گل مریم
تهران	۰/۰۰۴	۰/۰۰۹	۰/۰۰۳
مرکزی	۰/۰۰۹	۰/۰۰۷	۰/۰۰۱
اصفهان	۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول شماره‌ی (۶) نشان می‌دهد که شاخص DRC در استان‌های تهران، مرکزی و اصفهان کوچک‌تر از یک می‌باشد. پس هر سه گل دارای مزیت نسبی هستند. نتایج حاصله از هزینه تمام شده‌ی گل‌های مورد بررسی در استان‌های تهران، مرکزی و اصفهان در جدول شماره‌ی (۷) ارائه شده است.

جدول شماره‌ی (۷). هزینه تمام شده هر یک از عوامل تولید بر حسب درصد و هزینه‌ی

یک شاخه گل در یک هکتار در استان‌های منتخب

شرح	تهران		مرکزی		اصفهان	
	گل رز	گل کلایل	گل گلایل	گل مریم	گل رز	گل کلایل
مواد (خرید نشا)	۵۴	۵۵	۴۴	۵۳	۶۲	۴۰
دستمزد	۱۵	۲۷	۲۹	۱۸	۱۹	۲۲
سایر هزینه‌ها	۳۱	۱۸	۲۷	۲۹	۱۹	۳۴
مقدار تولید (تعداد)	۷۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱۲۰۰۰	۷۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۵۰۰۰
هزینه تمام شده یک شاخه گل (ریال)	۱۲۲۰	۸۵۵	۶۸۰	۲۰۱۰	۶۷۰	۴۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که از جدول شماره‌ی (۷) نشان می‌دهد هزینه‌ی مواد گل (خرید نشا) در همه‌ی گل‌ها درصد بالاتری نسبت به هزینه‌های دیگر را تشکیل می‌دهد؛ اما درصد هزینه‌ی مواد (خرید نشا) گل مریم در استان مرکزی پایین‌تر و در استان اصفهان درصد هزینه‌ی مواد با ۸۲ درصد، بالاترین است. اگر از لحاظ هزینه تمام شده مقایسه شود، هزینه تمام شده گل رز در استان اصفهان برابر با ۱۱۶۴ ریال و گل‌های گلایل و مریم به ترتیب ۶۷۰ و ۴۰۰ ریال در استان مرکزی پایین‌ترین هزینه تمام شده را در یک هکتار دارا می‌باشند.

پیشنهادات: باتوجه به نتایج حاصله از تحقیق می‌توان پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه کرد:

- ۱- باتوجه به کمبود اطلاعات در مورد گل و گیاهان زینتی، پیشنهاد می‌گردد، مسؤولیت جمع‌آوری اطلاعات به عهده‌ی سازمان مشخصی گذاشته شود تا برای انجام تحقیقات بتوان، با مراجعه به آن سازمان اطلاعات موردنیاز را به دست آورد.
- ۲- برای مشخص کردن مزیت نسبی استان‌های مختلف در گل و گیاهان زینتی، باید تحقیقات در این زمینه به منظور منطقه‌ای کردن گل و گیاهان زینتی برای استفاده بهینه از منابع موجود و سیاست‌گذاری کشور انجام گیرد.
- ۳- با مشخص شدن علل کاهش مزیت نسبی در سال‌های مورد بررسی می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح از جلوی کاهش این مزیت را در سال‌های آینده نگرفت.

منابع

- ۱- امید بیگی ، الف (۱۳۷۴) رهیافت‌های تولید و فراوری گیاهان دارویی ، انتشارات فکر روز .
  - ۲- آمار تولید گل و گیاهان زینتی در سال‌های ۷۸ الی ۸۲ . دفتر امور گل و گیاهان زینتی ، قارچهای خوراکی .
  - ۳- تقسیمی ، ج (۱۳۷۸) نگاهی به بازار جهانی گل و گیاه ، موسسه‌ی مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی .
  - ۴- عجایی ، ج (۱۳۷۹) صادرات گل و گیاه ، مجله‌ی بررسی‌های بازرگانی ، شماره‌ی ۱۶۲ . ص ۲۷-۲۸.
  - ۵- فاتح ، ع (۱۳۷۹) بررسی مزیت نسبی تولید و صدور خرما در استان خوزستان ، مجموعه مقالات همایش شناخت استعدادهای بازرگانی ، اقتصاد استان خوزستان ، انتشارات مؤسسه‌ی مطالعات و پژوهش بازرگانی ، چاپ اول ، ص ۱۵۵ .
  - ۶- وزیر الهی ، غ (۱۳۸۰) گلکاری محلی چاپ دوم، انتشارات روبهان.
  - ۷- کیانی ، ش (۱۳۸۲) چالش‌های تولید گل بریده رز در شمال خوزستان، چکیده‌ی مقالات دومین همایش علمی و کاربردی گل و گیاهان زینتی ایران.
  - ۸- معماران کاشانی . م و ر ، نادری (۱۳۷۵) اهمیت اقتصادی گل بریده، اولین کنگره انجمن باغبانی ایران.
  - ۹- موسی نژاد ، م (۱۳۷۵) مزیت نسبی محصولات کشاورزی و سیاست تشویق صادرات، سمینار کشاورزی ایران و بازارهای جهانی ، مرکز مطالعات و برنامه ریزی اقتصاد کشاورزی ، ص ۱۲۰ .
  - ۱۰- نتایج تفصیلی آمارگیری از تولید کنندگان گل و گیاه در سال‌های ۷۶ و ۸۰ مرکز آمار ایران .
- 11-Balassa , B , and D. M , Schydlonwsky (1969) **Effective tariff , domestic cost of foreign exchange and the eqwilibrum exchange Rat** , Journal of political Economic , Vol 76 , p : 313 – 360.

بررسی مزیت نسبی تولید و صادرات گل و گیاهان زینتی ۱۱۰

12- Vofirath, Toms(1991) **A Theoretical Evaluation of Alternative Trade intensity advantage**, Weltwirst chafliches archiv, vol.120 ,No -2 , pp 265 -280 .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی